

HADİS VE ARAPÇA-1

Bismillahirrahmanirrahim.

Elhamdülillahi Rabb'il âlemin. Ve sallallahu ve selleme alâ seyyidina Muhammed ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Hadis-i şerifin Müslüman olarak gözümüzde, akidemizde, günlük hayatımızda nerede bulunması gerektiğini izah etmeye çalışan dersler yapıyoruz. Hadislerle dirilmek istiyoruz. Düştüğümüz nokta olduğu için dirileceğimiz noktanın da hadisler olduğunu konuşuyoruz. Hadis-i şerif ve Arapça bir arada anlaşılması gereken başlıklardan birisidir. Yani Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem araptı, hadis-i şerifler Arapçadır. Bu kadar değil. Arapçanın bilhassa hadislerle dirilmek istiyoruz. Hadislerle yeniden dini bir kimlik kazanmak istiyoruz şeklindeki bir iddianın temenninin içi doldurulacaksa eğer hadis-i şerifin ve Arapçanın bir kere daha yan yana gelmesi gerekiyor. "Arapça dil olarak Arapların konuştuğu bir dildir, şöyle zengindir, şöyle güzeldir, fanatik yönü şöyledir." gibi ele almıyoruz, buna bir ihtiyaçta hissetmiyoruz zaten. Ama biz hadis-i şeriflerle hangi mantıkla ilgileniyorsak, hadis-i şerif mefhumu bizim zihnimizde ne uyandırıyor, Arapçanın da onu uyandırması gerekiyor. Arapçaya biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem lisanı olmaktan çok kimliği olarak bakıyoruz. Bir Müslüman'ın Arapça bilmesinin onun kimliği üzerindeki ağır etkisinden söz ediyoruz. Bu sebeple hadis-i şerif konuları arasında Arapça diye bir konunun da bulunması gerekli. Yalnız tekrar ediyorum biz burada Arapçanın sarf, nahiv gibi bilgilerine girmeye niyetimiz yok, Arapça dersi de yapmıyoruz. Hadis derken Arapçanın doldurduğu bir alan var, o alana dikkat çekmek istiyorum. Arapça bilen bir Müslüman'ın Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hadisini anlamasıyla, Arapçaya vâkıf olmayan bir insanın hadis-i şerifleri anlaması arasında net farklar var. Bunu tekit etmek istiyoruz. Biraz sonra temas edeceğimiz inşallah. Dolayısıyla bir toplumdaki Arapçaya karşı ilgisizlik devam ettiği sürece hadis-i şerifler üzerinden bir İslamlaşma, Şeriat yerleştirme yapmakta mümkün değil. Çünkü Arapça olduğu zaman bir binanın iç yapısıyla beraber dış yapısı da oluşacak demektir. Arapçadan kopuk bir hadis birikimi, hadis faaliyeti eski binanın dış restorasyonu yapıp güzelleştirilmesine benzeyecek bir yapılaşmadır. Çünkü diller Arapçasından, İngilizcesine kadar insan karakterine etki ediyor.

Bir küçük hatıramı nakledeceğim. Yıllar önce bin dokuz yüz seksen yılında hocalarımızın teşviki ile İngilizce öğrenmek arzusu oldu bende. "İslam için yetiştiriyorlar bizi iyi İngilizce öğrenin" diyorlar. İstanbul da yirminci yüzyıl diye bir İngilizce kursu vardı, gittim oraya kaydoldum bir deste de para verdim. Yakan Bey diye bir adam İngilizce hocası o zaman işte biz onu tanıtırken yedi dil biliyor diye methettiler. Bir iki hafta derse gittim, İngilizce derste "First In First" diye bir kitap okutuyorlar. O kitapta birisi sütlü çay içeriyor. O kitabın ortasında bir resim böyle. Kaldırıyor bu sütlü çay içen adamı tarif et diyor İngilizce öğretiyor yani adam. Öğrencilerden biri dedi ki: "Hocam niye bu İngilizler sütle içeriyorlar ki çayı?" Adam hiç düşünmeden cevap verdi, "Gençler İngilizler anlamsız bir iş yapmazlar, eğer sütle içerilorsa çayı tavsiye ederim sizde sütle için çayı." Adam, Türk birisi Yakan Bey diye bir adı var. Bu cümleyi söyledikten üç dört dakika sonra teneffüs oldu, çantamı, kitabımı her şeyimi aldım çıktım. O ayın parasını verdiğim halde kursa bir daha gitmedim. Allah Teâlâ o adamı öyle konuşturdu. Ben İngilizceden soğudum. İçime bir hissiyat geldi ki bu İngilizceyi öğrenirsem bu melun İngilizleri severim ben herhalde dedim. Çünkü adam çok iyi İngilizce biliyordu, bizim önümüzde maymunlar gibi taklitler yapıyordu. Ne bileyim yani iyi biliyor zannettik işte. Belki de hiçbir şey anladığı yoktu ama dil sevilince adamın sütlü çayı da pekmez oluyor demek ki, sütlü çayını da seviyorsun o zaman. Bu sebeple hadis konuşacaksak, hadisin dili olan Arapçayı da konuşmamız gerekiyor. Peygamber aleyhisselatu vesselamı seven onun sözlerini kulağından kalbine indirebilmek için konuştuğu dilin mantığını bilmesi lazım. Arapçayı Arap dili olarak değil, ayet ve hadis dili olarak öğrenmek gerekir. Kur'an öğrenmek ne ise, Arapçayı öğrenmekte odur. Eğer bu hassasiyeti elde edemezsek elli sene

Arapça, emsile, sarf okur durursun ama sadece fiil çekimi yaparsın. Arapçaya yatırım yaparken inşallah hilafeti yeniden getirmek kadar ciddi gördüğün bir iş yaparsan bir vatan savunması gibi, din savunması gibi Peygamber aleyhisselatu vesselamın sünnetinin yeniden hayat anlayışı olması gibi bir duyguyla Arapça öğrenmek başka şey, “hoca olmak için Arapça öğrenmek lazım” gibi sefiş bir anlayışla Arapça öğrenmek başka şeydir. Biri sefahattir, geçim kaynağı mantığıyla Arapça öğreniyorsun. Allah’ın sana yardım etmesi mümkün değil. Öbüründe de “dinimin ruhu” diye sahip çıkıyorsun buda bambaşka bir cihat ruhudur ki Allah sana elbette o zaman yardım edecektir.

Burada arkadaşlar, Arapçaya bakımımızın bu yönünü belgeleyen nakiller yapmak istiyorum. Birinci naklim; İbni Teymiye’den “İktizau’s Sırat’ıl Müstakim” isimli bir kitabı var İbni Teymiye’nin. Normal baskısı bir ciltlik bir kitaptır, fakat tahkikli iki ciltlik baskıları var. İbni Teymiye’nin bütün bizim toplumumuzdaki tenkit edilen, beğenilmeyen, aşırı bulunan fikirlerinin hepsi bir kenara, İbni Teymiye’nin bu kitabı muhteşemliğin ötesindedir. “İktizau’s Sırat’ıl Müstakim fi muhalefeti eshabil cehim” kitabın orijinal adı. Batıla benzemenin sakıncaları üzerine yazılmış bir kitaptır. Türkçede Ali Rıza Demircan Hoca’nın “İslam’da Batıla Benzemenin Hükmü” diye bir kitabı vardır, bu kitaptan da çok ciddi bir şekilde etkilenecek yazıldığını düşünüyorum. Türkçede yazılı kitaplar arasında Ali Rıza Demircan Hoca’nın “İslam’da Batıla Benzemenin Hükmü” isimli kitabı çok güzeldir. Gerçekten çok güzel Allah razı olsun Hoca efendiden. Diğer görüşleri, mütalaaları referans edilmesi gerekenler, edilmemesi gerekenler olabilir insan nihayetinde. Ama lokal bir noktayı zikrediyorum. Ali Rıza Demircan Hoca Efendi ve İslam’da Batıla Benzemenin Hükmü isimli kitap. Mantığı açısından, telifi açısından çok değerli. Ben imam hatip lisesindeyken okuyup not tuttuğum bir kitaptı. Demek ki asgari otuz, otuz beş senelik baskısı olan bir kitap. İbni Teymiye’nin de “İktizau’s Sırat’ıl Müstakim fi muhalefeti eshabil cehim” isimli kitabı bir kütüphanede ilmiyal kitabı kadar yakın raflarda bulunması gereken bir kitaptır. Muhakkak tahkikli baskısı alınmalıdır. Burada İbni Teymiye ciddi bir şekilde mü’min şuurunun ne olması gerektiğini kafalardaki benzeşmenin ne kadar tehlikeli olduğunu anlatıyor. Biz İbni Teymiye’yi filan aşırı görüşünden şundan bundan dolayı reddediyor olabiliriz, doğru olan ya da herkesin ittifak ettiği doğruluk-yanlışlık tabi büyük bir iddia da herkesin ittifak ettiği bir çalışmasını da reddetmemizi gerektirmiyor bu. Burada mesela Kâfirlere benzemenin, batılı taklit etmenin o kadar güzel mantıkları veya delillerini sergilemiş ki hayran olmamak mümkün değil Allah ona rahmet eylesin, mağfiret eylesin, hatalarını mağfiret buyursun. Burada İbni Teymiye’nin ‘İktizau’s Sırat’ıl Müstakim’ “Sıratı Müstakim’de Olmanın Gereklere” kitabın Türkçesi böyle. “Sıratı müstakimde isen onun gereklere var” diyor. Belli noktalardan akide de benzeşmenin tehlikesinden söz ederken, “yabancıların dilini öğrenmeyi batıla benzeme” olarak kabul ediyor ve fikir kaymasının temeli olarak görüyor. İbni Teymiye yaklaşık olarak yedi yüz sene öncesinin insanıdır. Henüz İngilizce kursları filan açılmamıştı İslam toprağında, yabancıların kolejleri de yoktu ama bugün filan yabancı koleji ta Galatasaray, Robert filan niye açıldı İslam toprağında, adamlar niye boşuna masraf ettiler Osmanlı çocuklarına dil öğretmeye çalıştılar. Yedi yüz sene önce İbni Teymiye’nin fikriyatında bunu görüyoruz. Bu Arapçanın insan üzerindeki etkisi veya yabancı bir dilin insan üzerindeki etkisi açısından orijinal bir tespit. Kaynağından okumanızı muhakkak tavsiye ediyorum ama ‘İktizau’s Sırat’ıl Müstakim’ kesinlikle kütüphanelerde bulunması gereken bir kitaptır. Türkçesini tercüme edilip edilmediğini bilmiyorum. İbni Teymiye Arapçası kolay bir âlimdir. Böyle edebiyat yapmaz, sarih ve dobra dobra konuştuğu için sözlüksüz de anlaşılabilir düzeyde kolay yazar. Allah istifade etmeyi nasip etsin.

Burada arkadaşlar, bir hakikati, üstüne basa basa ve ağızdan kaçmış bir söz olarak değil kastederek söylüyorum. Biz, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz’in dışında hatasız, masum insan olmadığına iman ediyoruz. Hiçbir insan yüzde yüz hatasız değildir. Kâfirlerde bile yüzde

yüz hata olma zorunluluğu yoktur. Bir Müslüman da yüzde bir yanlış olabileceği gibi bir Kâfirde de yüzde bir doğru olabilir. Kâfirlerin dediklerinden bile tanesi doğru olabilir. Kur'an'ı Kerim şeytanlardan, cinlerden bahsederken "ara sıra uydurulmuş güzel şeyler söylerler" anlamında ikazda bulunuyor. Yani şeytan da bazen doğru şeyler söyler çünkü hep yalan söylese müşteri dağıtır. Ara sıra bal da sürmesi lazım ki; zehirin altta gizlenmesi için zemin hazırlamış olsun.

İbni Teymiye, çok şiddetli tenkitler görmüş birisidir. Dili çok uzun ve sert, ağır ithamları olan, hep ağır ve tartışmalı konularla ilgili yazmış çizmiş birisidir. Hayatı zaten çilelerle, zindanlarla dolu. Döneminde ağır ithamlara maruz kalmış. Bu kitabı baştan sona istifade edilmesi gereken bir eserdir. Bu kitap, keşke bugün çocuklarımızı eğitirken esas aldığımız bir kaynak olsaydı daha kendi özünde yaşayan Müslüman bir nesil yetiştirirdik. O zaman mecbur kalıp sakal bırakmış bile olsa sakalını batılıların ayıplamayacağı mantıkla uzatan bir insan, bir nesil oluşturmazdık.

Her hâlükârda özellikle "kıyamet günü dirilmek" diye bir şey var. "İbni Teymiye şöyle böyle" deyip hakaret etmek "Vay! İbni Teymiye'den alıntı yapılmış. Demek ki burası da Ehli Sünnet dışı, burası da İslam dışı." demek kolay ama kelimeleri yazan melekler var.

İnsanların kalplerine hükmetmek, akideleri hakkında konuşmak o kadar kolay değil. Yok, toprağın altı yoksa bir sıkıntı yok. Sadece Kâfirler diriltilecek ve cehenneme atılacaklar, Müslüman olduğun için sen diriltilmeyeceksin, otomatik cennete konulacaksın. Hiçbir kul hakkı olmayacaksa bir sıkıntı yok. Herkes herkese sataşsın o zaman. Böyle değil elbette.

Şimdi burada arkadaşlar, İbni Teymiye'nin 'İktizau's Sırat'ıl Müstakim' adlı eserinden naklediyorum. Dilin insan üzerindeki etkisinden söz ediyor. Bir zaruret yokken bir insanın kendi Arapçasını çok iyi bilmeden Kâfirlerin lisanını öğrenip onların etkisinde kalmanın sakıncalarından söz ederken diyor ki: "Şunu bilmelisin ki; bir dili öğrenmek akla, ahlaka ve dine çok açık bir şekilde etki eder.

Bu cümleye dikkat ediniz! "Bir dili öğrenmek bu üç şeye; akla yani aklî melekemize, ahlaka ve dine çok açık bir şekilde tesir eder." diyor. Etki altında bırakır.

"Aynı şekilde Arapça öğrenmek, bizim için ashabi kirama ve tabiin nesline benzeşmenin de en kestirme yoludur. Onlara benzeşmek de akla, ahlaka ve dine etki etmenin en yakın yoludur.

Şunu da bilmen gerekir ki; Arap dili, din demektir. Bunun için de Arapça, öğrenilmesi farz bir ilimdir. Çünkü Kur'an ve Sünnet'in öğrenilmesi farzdır. Kur'an ve Sünnet de Arapça olmadan öğrenilemeyeceğine göre Arapça öğrenmek, farz olur.

Bir şeyin elde edilmesi için gereken nesne ne ise o elde edilmesi istenen şeyin hükmünü taşır. Kim ne kadar Kur'an ve Sünnet öğrenecekse o kadar Arapça öğrenmelidir." diyor İbni Teymiye rahmetullahi aleyh.

Arkadaşlar biz, İbni Teymiye'nin bu tespitini bugünkü dünya konjonktürüne uygulayabiliriz. Dikkat edin! Batı orduları, bir toprağa girmeden önce İngilizceyi giriyor. İngilizce ile insanların hem servetlerini hem akıllarını topluyorlar.

Bundan yüz elli sene önce Fransa, daha etkin güçtü. Sömürgesi daha çok olan bir ülkeydi. O zaman Fransızca, bugünkü İngilizcenin yerindeydi.

Almanca, Hitler Dönemi'nde dünya dili oldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanca güç kaybetti. Bu sefer Japonya'yı bombalayan Almanya'yı yerle bir eden hâkim güç İngilizce olduğu için bütün dünya, İngilizce eğitimi almaya başladı.

Bu, her ne kadar esasen İngilizlerle, Batılılarla oturup alışveriş yapmak için gösterilirse de "Mecbur! Ticaret yapıyorsun, politika dili." dense de asıl olan, Batının diliyle Batının kültürünün aşılması meselesidir.

İbni Teymiye'nin bu sözünün üzerinden yedi asırdan fazla bir zaman geçti. O zaman sosyologlar "dil eğitiminin insan üzerindeki etkisi" diye bir şey bilmiyorlardı. Böyle bir kavram yoktu. Ama Müslüman bir insan olarak Moğolların dilinin öğrenilmesinin, zamanla kültür ve inançlarının da öğrenilmesi, ahlaklarının etkileşim yoluyla Müslüman'a tesir etmesi demek olduğunu tespit ediyor.

Bugün biz, bunu bir vakia olarak yaşıyoruz. İbni Teymiye'nin tanıtımına ihtiyacımız yok. Ortada, vakia ortada! Filhakika, bugün ne yazık ki Batılıların dili, üzerimizde ciddi bir şekilde etki etmiştir.

Tüccarımız Çin'le irtibat kuruyor. Çin'le ilişkileri, oradaki ticari ilişkileri düzelmesi için Çince öğrenmeyi tercih ediyor. Çinceyi öğrenirken zinaya da kapıyı aralıyor, sahtekârlığa, yalana da kapıyı aralıyor.

Evet, hayat bir bütündür. Dil, hayatın sadece kendisi değil tıpkı "su hayatî değer taşıyor ama hayat sudan ibaret değil" der gibi. Doğru. Yani "Dil yüzde yüz kaymadır, yüzde yüz tehlikelidir." gibi bir kural koyamayız ortaya ama bir gerçek var; dil üzerinden kayma daha çabuk oluyor. Tespit etmek istediğimiz budur. İbni Teymiye, burada felsefi bir tespit yapıyor.

Eş-Şatibî rahmetullahi aleyh, Ümmet'i Muhammed'in beyin kadrosundan birisidir. Bilhassa usul ilminde beyin adamdır. "Şatibî" kelimesini duyduğumuzda Ümmet'imizin ufkunda parlayan bir âlim, bir yıldız gibi görmek zorundayız, rahmetullahi aleyh.

İmam Şatibî, sık sık zikrettiğimiz, ileride de inşallah zikredeceğimiz, usulü fıkıh ilminin zirvesinde çok değerli "el-Muvafakat" isimli eserinde Arapça üzerine tespitler yapıyor. "Arapçanın nereye oturtulması gerektiğini" söylüyor.

Burada tekrar bir vurgulama yapmak istiyorum kardeşler. Hadis-i şerif ve hadis-i şerifin yanında Arapçayı öğrenmek, bilmek üzerine konuşuyoruz. Arapça öğrenen talebeler bir ders yaptıklarını, hocası gelip Arapça öğrettiğini düşünürlerse yanlış düşünmüş olurlar.

Filistin'de veya filan yerde Allah rızası için şehit olmaya koşan bir insanla, Arapça öğrenmek için defterini kalemını önüne alan insan arasında cihat etmek bakımından fark yoktur. Çünkü Kâfirler Kudüs'le beraber Arapçayı da işgal ettiler. Şu anda Arap dili, Arap ülkelerinde daha gariptir. Bizim

İstanbul'daki medreselerimizde veya doğudaki medreselerimizde okunan kitap Arapçasının düzeyi, Ezher'de bile olmayabilir. Yani Arap olmayanlar Arapçaya, Araplardan daha çok vâkıftırlar.

Hindistan'da yazılmış eserleri görüyorsunuz. Hindistan bir Arap toprağı değildir. Yaşayanları Arap değildir. Kendi dillerini konuşuyorlar ama Diyo bend Medreselerinde Nedve grubunda Arapça okuyan insanlar, Arapça çalışanlar Arapça kitap yazıyorlar. Âlimlerin kitaplarını Arapçaya tercüme ediyorlar. Bu ciddi bir şekilde övünülecek, gurur duyulacak bir meseledir. Elhamdülillah!

Mustafa Sabri ve Zahidu'l Kevseri rahmetullahi aleyhuma bu isimler de Osmanlı topraklarında Arap ülkesi görmeden yetiştiler. Mustafa Sabri Efendi, bin yıllık bir kurum olan Ezher'in o zamanki yönetimine, kadrosuna, hocalarına karşı yazılar yazdı. Köşe bucak kaçtılar Mustafa Sabri'yle karşılaşmamak için. Arapçasında bir kusur bulamadılar, ilminde bir kusur bulamadılar. Bu, Arap olmayan insanların da Arapça öğrenebileceğini gösterdiği kadar Arapların zafiyetini de gösteriyor.

Çağdaş Araplar, Arapçayı cihat nesnesi olarak görmediler; "babalarımız böyle konuşurdu, biz de böyle konuşuyoruz" düzeyine indirdiler. Allah da bu nimeti ellerinden aldı gibi görünüyor.

Hasan el-Benna rahmetullahi aleyhe bir kere daha minnet duygularımızı beyan etmek vazifesi hissediyorum. İhvan-ı Müslimin'i kurduğunda "İlk işaret, ilk görev olarak Arapçaya sahip çıkacağız." Dedi. Çünkü biz Arapçaya sahip çıkmazsak Kur'an'a sahip çıkamayız. Kur'an'a sahip çıkmayınca da dağınıklığımız gitmez. Bizim birleştirici tutkımız Kur'an'dır. Kur'an'ı anlamamız için de Arapça bilmemiz gerekiyor. Arapça ellimizden gittikçe Kur'an elden gitti demektir gibi bir düzen oluşturdu rahmetullahi aleyh.

Minnetle ve rahmetle yâd ediyoruz. Çünkü arkadaşlar şöyle zannetmeyesiniz mesela; bir lise talebesi Mısır'da, Suudi Arabistan'da sizinle Türk öğrenci olarak çok farklı bir Arapçaya sahip değil bunu bilirsiniz. Çok istisna babası-annesi mesela; İhvan-ı Müslimin'in şuuruna sahip bir aileye evde özellikle ayet, hadis, tefsir okuyorsa belki Kur'an Arapçasına vâkıftırlar. Bunun dışında konuştuıkları lakırdı, Arapça değildir.

Kur'an gibi âlem şümül bir kitabın iman edenleri olarak o konuştuıkları lakırdı türünden dil, yöreseldir. Suriye sınırından tutun, bizden, hatta Mardin'den başlayın isterseniz. Çünkü Mardin'de Arap kökenli insanlar var, Yemen'in altına kadar inin, oradan Mısır'a inin, elliden fazla yöresel Arapçayla karşılaşsınız.

Bir Suriyeliyi Yemen'e götürün. Bir köylü Suriyeliyle bir köylü Yemenli anlaşıyorlar, anlaşamazlar. İkisi de güya Arapça konuşuyor. Adı "Arapça" ama karmanca olmuş bir dil haline gelmiş. Bu bir işgaldir, Arapçamızın işgalidir. Kudüs'ün işgaliyle Arapçanın işgali arasında fark var mı yok mu diye soracak olsa, herhalde Arapçanın işgali daha büyük tehlike deriz. Bir dilin gitmesi, o milletin kanının emilmesi demektir. Araplardan Arapçanın gitmesi, bizim Müslümanlar olarak Arapçayı İngilizceden, Fransızcandan, Almandan, şimdi Japoncandan ve Çince den sonraya taşımamız, yabancı dillerden bir dil olarak Arapçayı görmemiz bizim, Kudüs davamızdan daha ağır faturaları olan bir zayıftır. Allah muhafaza buyursun.

Şatıbiye tekrar dönmek istiyorum. Yani Şatıbî'nin sözünü, ne kastettiğini kolay anlayalım diye bu izahatı yapma ihtiyacı hissettim. Şatıbî Muvâfakât'ında diyor ki... Ben Türkçe olarak zikredebim.

Ama notu iyi alalım. Diyor ki; “Şeriat, Arapçadır.” Yani İslam, Arapçadır. “İslam kaynaklarıyla Arapça olunca Arapçayı anladığı kadar insanlar Allah’ın kitabını anlayacaklardır. Kur’an’ın, Kur’an olmasından kaynaklanan mucizelik bölümü hariç, Arapça ve Kur’an ikiz gibidirler.”

Burada bir ben cümle ilave edeyim. Yani Kur’an’ın bir Arapça oluşu var, bir de Kur’anlığından kaynaklanan farkı var. O ayrı bir konu. Konuları vesairesi mucizedir, ayrı bir konu. Ama Kur’an ve Arapça iki ikiz kelime gibidirler. Eğer bir insan Arapçayı anlamada henüz başlangıç noktasındaysa, onun Şeriat’ı anlaması da başlangıç düzeyindedir. Eğer bir insan Arapçayı anlamada orta halde ise, onun Şeriat anlama ve bilme düzeyi de orta düzeydir. Orta düzeydeki bir insandan tam bir Şeriat adamlığı beklenemez. İleri derecede Arapça bilen birisi için de, Şeriat’ı en üst derecede anlamak mümkündür.

Ashabı kiramın diğer nesillerden farklı olmasının nedenlerinden biri de, Kur’an’ın diliyle olan yakınlıklarıydı. Onların Kur’an’la olan dil yakınlığına ulaşmamış birisinin, sahabenin ulaştığı din seviyesine ulaşması da mümkün değildir. Biz bir Müslüman olarak da bu düzeyde Arapça anlamayan birisinin peşinden gidemeyiz.” Diyor Şatıbî.

Kardeşler,

Şatıbî bunu "müçtehid kimdir, hangi âlimin fetvasıyla amel edilir" gibi konuları anlattığı bölümde anlatıyor. Âlimlik, Kur’an’ın ruhunu anlamakla başlar, anlamını anlamakla değil. Ben özet olarak onun vurguladığı şeyleri tekrar ediyorum. Bu da Arapçanın idrak edilmesiyle. Başka yerlerde verdiği örneklerden de görüyoruz. "Ashabı kiramın âlim olanları aynı zamanda şairdiler," diyor. “Şiir biliyorlardı” diyor. Arapçaya derinlemesine nüfuz ettiği kadar Kur’an’ın derinliklerine dalarsın. Kur’an’ın derinliklerine dalamayan birisinin, peşinden ümmeti sürüklemeye hakkı yoktur. O âlim olamaz, müçtehid olamaz. Çok şey bilebilir.

Burada kardeşler, “leb demeden leblebi anlamak” diye bir atasözü var ya, işaretten sonuç çıkarmak. Yani herhangi bir Müslüman’ın, "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" Allah’ın ayeti Kur’an’da, “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla” demek olduğunu anlıyordur. Bunu zaten Arapça bilen de anlar, bilmeyen anlamaz.

Bunu “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla”, "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" demektir diye anlamış olması bir insanın Arapça bildiğini göstermiyor. Zaten mesela duyma engelli insanlara işaretler yaparak da anlatıyorlar “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.” "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" demek. Yani hiç duymayan bir insana da işaretlerle anlatabiliyorlar bunu. Bunda bir zorluk yok. Fakat asıl bilmek, içinden anlam çıkarmaktır.

Mesela biz, şöyle bir örnek verelim: Doğduk, şu kadar senedir Türkçe konuşuyoruz. İçimizden bir kardeşimiz de, içimize yeni katılan, Türkçe bilmeyen bir insan yeni yeni yemek, lokanta, kaşık, çatal öğreniyor. Daha sözlükten öğreniyor. Şimdi biz burada “Eee, artık karnımız da kaval çalmaya başladı. Saat de kaç zaten” desek, biz Türkçe kültürlü insanlar olarak “karnım da kaval çalıyor” sözünden yemek istediğimi anlarız. Türkçeyi yeni öğrenen biri ise bundan ne anlar? “Allah Allah! Herhalde üşüttü ayağı, onun için karnından gaz sesleri mi geliyor?” Yemek çağrışımı yapamaz o. Onun bildiği Türkçe, kelimelerin sözlük anlamını anlamakla sınırlıdır. Sözlük anlamlarını anlar, ileri götüremez onu o. Bizim bildiğimiz Türkçe ise daha ileri olduğu için “tamam acıktım” demek olduğunu anlatır.

Ve sonra ben desem ki “benim burnuma çok hoş kokular geliyor.” Yani “yemek koklanıyorum bu katta” gibi bir anlam olduğunu herkes anlar. O, yeni Türkçe öğrenen biri ise “Allah Allah! Çorabım mı kokuyor, ne kastetti ki bu. Herhalde çorap kokuyor burada yahut da birinizin cebinde esans mı var” demek istiyor. Ne istediğimizi anlayamaz. Bize tip tip bakmak zorunda o. Çünkü onun Türkçesi, anladığı Türkçe, sadece gözünün desteklediği oranda anlayacak noktada, sözlükle anlayacak noktadadır. Aynı şey Kur’an okuyan, Kur’an’dan bir şeyler anlamak isteyen her insan için geçerli.

Yani bir Müslüman’ın, "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" kelimesinin “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla başlarım” demek olduğunu anlaması, Arapçada, Şatıbî’nin ifadesiyle, başlangıç noktasında olduğunu göster. Eğer bir insan, “Rahman ve Rahim” kelimesinin derinliklerine dalıyorsa, ondan “bu işin sonu beni cennete götürecektir, böyle başladığım zaman Allah yanımda olacak benim, böyle başlamasaydım eğer yalnız kalmış olacaktım” gibi ilave anlamlar da çıkararak tıpkı “karnım benim ses yapıyor” dediğimde “acıktım” demekte olduğumu anlatır gibi ilave anlamlar çıkarıyorsa, Arapçayı “orta düzeyde anlıyor demektir. Arapçayı en iyi düzeyde anlamak demek, bunun sonucunu bağlamak demek. Burada da çok enteresan örnek zikredeceğim.

Hani bizde böyle Temel fıkraları olur ya, Arap toplumunda da böyle fıkralar oluşur. Bunların bir kısmı Tarih kökenlidir, bir kısmı da kendiliğinden oluşmuşmuş böyle, bizdeki Temel fıkraları gibi. Bir bedevi... Bedevi kime deniyor? Şehir görmemiş, anadan doğduğu gibi Arapça bilen adam demek. Köylü... Yani katıkl, uydurukça kelime bilmiyor. Bizim... Buna da bir ilave yapayım.

Biz talebe iken uydurukça Türkçe diye bir sorun vardı bu memlekette. Necip Fazıllar filan Allah rahmet eylesin, Kadir Mısıroğlu, böyle beş on tane o zamanın saygın yazarları, işte Ahmet Kabaklılar filan vardı. Ciddi bir şekilde “ecdadımızın dili devam etsin” diye bir hassasiyetleri vardı. Bilhassa sol kesim de sürekli uyduruk uyduruk kelimeler çıkarırlardı. Ben yirmi yaşında iken böyle bir dil savaşı büyüklerimizle modernistler arasında görüyorduk. Şimdi ne yazık ki o kavgası yapılan kelimelerin hepsi unutuldu. O, o zamanki ayıplı, mesela bizim hocalarımızın, yazarlarımızın “bunlar çirkin kelimeler, bize aykırı kelimeler bunlar” diye dışa atmaya çalıştıkları şeyler öz kelimelerimiz oldu maalesef. Türkçe böyle oldu şimdi. Yani o zaman bedevi kabul ediliyordu o tip yazarlar. Türklerin bedevileri işte. Öbürleri de modern kabul ediliyordu. Hepsi olanak salanaklaştı, şimdi hepsi karıştı birbirine. Mesela olanak kelimesini kullanmazdı büyüklerimiz, biz de kullanmazdık. Şimdi kullanmama olanağımız yok maalesef. Kullanma olanağıyla karşı karşıyayız. Oğlakla olanak bir arada gidiyoruz.

Yani bu, bu dersimizde özellikle hadis zayıfından, hadise düşmanlıktan önce bir dil düşmanlığıyla bu sürecin hazırlandığını vurgulamak için bu sözleri söylüyorum. Önce, Kudüs’ten önce bizim Arapçamız gitti. Dilimiz gitti. Kur’an’la, cihatla, kaynağıyla bağlantılarımız kesilince kâfirler gerisini kolay hallettiler.

Bedevinin biri bir camide namaz kılıyor. İmam da zammı sûrede Mâide Sûre’sindeki hırsızlıkla ilgili ayeti okuyor. "وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ" Ayet böyle bitiyor. “Erkek hırsızla kadın hırsızın ellerini kesin.” جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ "O işledikleri suça karşı Allah’tan bir ceza olsun bu onlara.” Ayet böyle. Biterken, وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Allah Azîz’dir, Hakîm’dir.” Kur’an-ı Kerim’de ayetlerin önemli bir bölümü Esmâ-i Hüsnâ’yla biter. Hikmeti, sırrı ayrı bir konu tabi. “Azîz ve Hakim” Allah’ın Esmâü’l Hüsnâ’sındandır celle celaluhu. “Azîz” her şeyde üstün olan, izzeti olan demek. Yani dediğini yaptırır. Türkçe böyle bir şey getirelim. Yani, “Hırsızın kolunu kesin, Allah Azîz’dir ve Hakîm’dir.” “Hâkim” her şeyi uygun yapan demek, hatalı

bir iş yapmayan. “Azîz” de işinin sahibi olan, gücü yerinde olan demek. “Hırsınız kolunu kesin ayeti” ne ile bitiyor? Allah’ın “Azîz ve Hakîm” oluşuyla bitiyor. Şimdi çok ayetler böyle müteşabih şekilde birbirine benziyor. İmam yanlışlıkla, وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ diye okumuş ayetin sonunu. Nasıl okumuş ayeti? وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

okumuş. “ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ” ne demek? “Allah mağfiret eder, merhamet eder” demek. Ayetin o aslı nasıl? وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ “Allah dediğini yaptırır. Yaptığı her iş de yerli yerindedir. Hikmet sahibidir Allah.” Namazdan sonra bedevi imamı bulmuş. “İmam Efendi” demiş. “Sen yanlış okudun ayeti” demiş. “Hangi ayeti” demiş. “Okundun ya namazda” demiş. “Nereden biliyorsun ki” demiş. “Sen hafız mısın?” “Değilim” demiş. O ayeti ezbere biliyor musun?” “Bilmiyorum” demiş.

Nereden anladın yanlış okuduğumu? “Nereden anlayacağım ‘ Allah Ğafur'dur, Rahim'dir ’ diye bitirdin sen eğer merhamet edecek olsa kolunu kesmezdi” demiş. “ Hiç mağfiret eden kol kestirir mi?” demiş. “Merhamet eden kol kestirmez, izzeti olan kolu kestirir sonuna kadar” demiş.

Adam bedevî kim bilir elif cüzü gördüğü yok. Arapçanın ruhu var adamda. Nedir o ruh? “Canım tatlım” diye başlayan biri tokat patlatmaz sonunda, okşar. “Bana bak!” diye başlayan biri tokadı patlatır. Yani ben Türkçe sembolize edeyim böyle, iyi anlaşılın diye.

Şatıbî rahmetullahi aleyh Arapça için bir seviye bahsetmişti; başlangıç düzeyi, orta düzey ve ileri düzey diye Arapça bilme seviyesinden söz etmişti. Şimdi biz sarf, nahiv öğrendik, Arapçayı başlangıç düzeyinde bildik diyelim nihayetinde îrab hatası yapmayız. Üstün koyulacak yere üstün koyarız. Esre koyulacak yere esre koyarız. Bu çok başlangıç düzeyi yani kelepür bir düzey. İleri düzeyde, ortanın ilerisine geçtiğinde bu bedevî düzeyidir. Adam Kur’an bilmiyor ama bir dilin siyâkından, akışından cümlelerin nereye dayanacağını anlıyor. Asıl güzel olan bu.

O bedevînin enteresan çıkışı; “ affedecek olsa idi 'hırsızın kolunu kesin' demezdi yani mağfiret bölümünü öne çıkarmaz bu ayet” demesinden yola çıkarak bir sürü âlimimiz, Allah’ın işinde muhakkak bir hikmet olması her şeyi yerli yerinde yapması sebebiyle Esmâü’l Hüsna ile biten ayetlerin içerisinde anlam yükü çıkarmaya çalışmışlardır. Mesela الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ diye niye başlıyor Kur’an? İlk ayetin başlangıcı bu. Dikkat edin son ayeti ne? مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ bu dizgi çok enteresan Kur’an-ı Kerim’de.

Bir de Kur’an-ı Kerim’i nüzul sırasına göre okuma, tefsir yapma diye bir hastalık, bidat peyda oldu. Bunu bidat olarak görüyorum. Anlamsız olarak görüyoruz. Bir defa Kur’an-ı Kerim’de nüzul sıralaması %100 bilinmiyor. Mekke’de indiği biliniyorsa da önce hangisinin indiği bilinmiyor. Şimdi bakıyorum nüzul sırasına göre mealler yapıyorlar. Bunu resmen bir cahillik kabul ediyorum. Şöhret olma, kötü bir niyet, Kur’an üzerinden ticaret yapma gibi isimlendirmiyorum iftira olur.

Ama Kur’an-ı Kerim’in mevcut diziliş şekli Fatiha, Bakara, Âl-i İmran, Nisa, Mâide en sonunda İhlas, Felâk ve Nas sûrelerinin bu dizilişi ashâbı kiramın icma ile olmuştur. Ebubekir radiyallahu anh “Resûlullah’a indiği gibi bu Kur’an’ı diz” diye Zeyd bin Sabit’in görevli olduğu komisyona emir buyurmuştur. Zeyd bin Sâbit radiyallahu anhın hafız bir sahâbi olarak dizilişi bu şekildedir. Sonra ashâbı kiram, Fâtiha ile başlayıp Nas Sûresi ile biten bu külliye Resûlullah’ın onlara emanet ettiği Kur’an olarak kabul etmişlerdir. Bu kabulde en az elli bin sahâbinin icma vardır. Elli bin de en düşük rakam yaklaşık yüz bin de olabilir. Tek bir sahâbi çıkıp “ Yahu Âl-i İmran Sûresi'nden önce Nisa Sûresi olacaktı” dememişlerdir. Diyelim ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara böyle bir emir

buyurmamış olsa bile onlara; elli bin, yüz bin sahabi “bizim Kur’anımız Fâtiha ile başlar Nas Sûresi ile biter” diye bir karar verdi ise bunun adına icma denir. Bu Ümmet böyle icma etmiştir.

On beş asır sonra gelip de “Kur’an’ı En’am Sûresi’nden başlat, filân sûreyi şuraya koy, tefsir dersini nüzul sırasına göre yap” vb. bunlar sadece tenekeye gürlütü yapsın diye yumruk vurmaktır. Boş işler, bereketsiz işler bunlar.

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَ يَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ “ Mü’minlerin tuttuğu yolun dışında bir yol tutan batmıştır”. Ashabı kiramdan daha güzel yol tutan biri olur mu canım? Ashabı kiram bir meselede ihtilaf ederlerse mesela yirmi otuz tane sahabi ya da filan sahabi deseydi; “yahu bu dizilişi biz beğenmiyoruz. Böyle değil Kur’an’ın dizilişi” deselerdi bugün veya yarın herhangi bir Müslüman’ın da “ben falan sahabinin okuduğu gibi Kur’an okumak istiyorum” demesi hakkı olurdu. Ama ashabı kiram “Fâtiha ile başlasın Nas’a kadar yüz on dört sûre bu şekilde dizilsin” diye icma ettilerse ki bir defa bir tanesinin zerre kadar şüphesi olsa “Peygamber aleyhisselamın buna aykırı bir emri vardı” diye kafası yüz kere koparılsa kimse evet dedirtemezdi ona. Ashabı kiram bizim gibi öyle “filan yerden tayinim sürülür” korkusu ile taviz verecek insanlar değillerdi, Allah onlardan razı olsun. Onlara, zincirlenerek bütün kainatın etrafında dolaştırılacak şekilde zulmedilecek olsa idi yine de bir ayeti başka bir kenara koydurtamazdık.

Dolayısıyla Kur’an-ı Kerim’in mevcut düzeni ashabı kirama ait bir düzendir. Buraya nereden geldik? Ashabı kiram ve Kur’an’ı iyi anlayanlar, derûnî dünyalara dalmak için yoğun gayret sarf edenler bu ayetlerin sonlarındaki Esmâü’l Hüsna’nın dizilişinden " وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ", " وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ", " وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ " gibi Esmâü’l Hüsna farklı kullanış şekilleriyle ayetlerin bitmesinden bile derin derin manalar çıkardılar.

Bu bedevî ise bir âlim olmadığı halde bu anlamı çıkardı. Vele ki böyle bir olay bir camide bir imamın arkasında olmamış olsa bile bize verdiği mesaj çok güzel bir mesaj. Kur’an-ı Kerim’de kuru bir yükleme yok. Yani ayetler fonetik bir düzene göre konmuş değildir. Yahut paragraf başları, sayfanın sonu düzgün gelsin diye dizilmiş değildir. Bir şiirdeki kafiye zorlaması gibi zorlama yoktur. %100 Allah’ın kitabı bir hikmet ve mantık üzerine dizilidir. Bu da Arapçanın gücünü gösteriyor. Eğer Arapça zamanında böyle bir güçlü dil değildi ise bile Kur’an Arapçayı bu hale getirdi.

Ne kadar Kur’an’a dalmak istiyorsa bu insan o kadar Arapçaya dalmak zorundadır. Kur’an’a dalmadan Arapçaya dalmak uydurmayı gerektirir. Çünkü “Kur’an istemiyorum Arapçayı istiyorum” dedin mi Kur’an uyduracaksın. “Arapça yok Kur’an’ı anlayacağım” dediğin zaman da sapıtmak zorundasın. Çünkü Kur’an’dan zevkine göre bir şey anlayacaksın bu sefer.

Bu sebeple tefsirlere müracaat ettiğinizde kardeşlerim, -ben çocukluğumda tefsir dersleri dinlerdim. Zannediyorum on yaşında Celâleyn Tefsiri’ni baştan sona dinlemiştim babamdan. Babam her öğleden önce yarım saat Celâleyn okurdu başından sonuna kadar. Hatta Celâleyn’in yarısını bir hoca diğer yarısını başka hocanın yazdığını öğrenince şaşırılmıştım. Küçücük bir tefsir “ne biçim adam Suyutî bitirememiş bu tefsiri” diye hayret ederdim. Sonra bir baktım küçük müçük ama bir dünya imiş meğer Celâleyn.-

Dikkat edin tefsire daldığınızda ilk iş Sibeveyh’den, İmru’ul- Kays’dan “filan isim böyle dedi” diyor. İmru’ul- Kays dediği insan cahiliye putperestlerinden biri. Bakıyorsun Kur’an tefsiri, “filanca şair sevgilisine bir şiir yazdı dedi ki” diyor. Şair dediği Ebu Cehil’in dedesinin amcasının halası. Eski zilzurna müşrik adam. Karısına, sevgilisine yazdığı bir şiiri Bakara Sûresi’ndeki bir ayetin tefsirini anlamak için sana getiriyor. Ne işi var bu müşrik oğlu müşriğin karısına yazdığı şiirin burada? Bir dakika, Kur’an’ı

anlayacaksın sen. Kur'an burada bir kelime kullanıyor. Bu kelimenin ne anlama geldiğini en iyi kim bilir? Arapçayı en iyi kullanan bilir. Ukaz panayırında adamın şiiri bir milletin destanı olarak yazılmış. Herkes çoluk çocuğuna o şiiri ezberletmiş ecdadımızın dili en güzel diye. Kur'an da "أَعْجَمِيٌّ وَ عَرَبِيٌّ" "Yabancı bir dil mi bu bak sizin Ukaz panayırındaki dilinizi getirdik size" diyor. Dolayısıyla Kur'an "sizin ana dilinizle bunu indirdiğimize göre nesine itiraz ediyorsunuz bunun?" Diyor. O zaman ana dilin ne olduğunu araştırıyor müfessir. Bu, Arap şairleri tarafından şu anlamda kullanılmış olduğuna göre bizim de Kur'an'dan bu kelimeyi böyle anlamamız lazım. Çünkü Kur'an; "sizin dilinizle indirdik bunu" buyuruyor. "أَعْجَمِيٌّ وَ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ" "Tam sizin Arapçanız yabancı bir kelime yok Kur'an'da" diyor Allah Teâlâ. "عَرَبِيٌّ مُبِينٌ" "Çok açık bir Arapça kitap bu."

Bu sebeple bir kere daha Şatıbî'nin sözlerini izah etmeye çalışıyorum. Herkes Arapçadaki düzeyi kadar âlimdir. Sen tercümeden meal okuyorsan sen salça âlimsin. Çünkü sen orijinal değilsin. Salamurasın sen. Arapçanın orta düzeyde ise orta düzeyde... İleri düzeyde Arapçanın varsa ileri düzeyde... Bunun için Arapçayı Arap dili değil din dili olarak görüyoruz. Arapça öğrenmeyi sınıf geçmek veya kitap yazmak için değil Allah'ın rızasını kazanmak için öğreniyoruz. Arapça öğrenen talebeyi Filistin'deki mücahit olarak görüyoruz. Arapça kitabımızı Kudüs olarak görüyoruz. Arapça çalışırken ölürsem şehit olacağıma iman ediyorum. Öyle, "düşünüyoruz, temenni ediyorum" değil. مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا إِلَىٰ الْجَنَّةِ أَرَأَيْتُ كَانَ لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ؟ "Arapça kitap masasında iken ölen biiznillahi teâlâ cennette soluğu almıştır. Çünkü Arapça ilim de değildir. İlmin şifresidir. Bu sebeple dikkat ediniz müçtehid olmanın şartlarından biri hafız olmak değildir. "Kur'an hafızı olmayan müçtehid olabilir mi?" diyenler arasında "olabilir" diyenler var. "Arapça bilmeden müçtehid olur" diyen yoktur ama. Şeriatı anlamak açısından hafızlığın da önündedir Arapça. Elbette iyi bir Arapça için kaliteli bir hafızlık, Kur'an'ın içinde mekik dokuyacak düzeyde bir idrak ayrı. Zaten bunu konuşmaya gerek yok. Maazallah! Hafızlığı tenkis etmek küçük görmek için söylemediğimi anlıyorsunuzdur. Yani Arapçayı ne kadar önemli görmemiz gerektiğinin belgesi olarak bunu söylüyorum.

Her hâlükarda İbni Teymiye'den ve Şatıbî'den yaptığımız nakillerde Arapçanın, Arap dilinin mevcut Arapların dili değil Arapların içinden gelen Peygamberimiz Muhammed aleyhisselamın kitabının dili olduğunu konuşuyoruz. O kitapla yaşanacak Müslüman'ca bir hayat herkesin Arapçaya sahip olmasını mecbur kılıyor.

Bir âlimin peşinden gidecek olan avamdan bizim gibi birileri için gerekmiyor olabilir Arapça. Ama "Ben biraz Allah'ın kitabını anlayayım" diyen biri biraz Arapça bilecek. "Ben Kur'an'la Müslümanlık yaşamak istiyorum" diyen otomatik Arapça bilecek. Mealden Müslümanlık olabilir mealden âlimlik olmaz. Çünkü meal başkasından, başkasının anladığından Allah'ın kitabını anlamak demektir. Hem beşeri aradan kaldırmak istiyorsun hem de Allah'la direk bağlantı kuramıyorsun sen. Bir yandan da diyorsun ki "Ebu Hanife'ye gerek yok ben anlayayım" Ebu Hanife'ye değil okuduğun meali yazan adama mahkûm oluyorsun bu sefer. Bir defa sen, baştan sona Fâtiha'sından Nas'ına kadar Kur'an'la konuşmaya başla. Kur'an'la güzel irtibat kur. Kur'an'la konuştun mu sen de Ebu Hanife oldun demektir biz de peşinden geliriz Allah'ın izniyle.

Arapçanın hadisle bağlantısını konuşuyoruz. Hadis dinimiz olduğuna göre dinimizde Arapça nerede duruyor? Bunu konuştuk bir daha da devam edeceğiz inşallah.

Ve sallallahu ve selleme alâ seyyidinâ Muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ecmain

Vel'hamdulillahi Rabbil âlemin.